

Concurreren

Je moet wel van erg goede huize komen om thans nog te durven zeggen dat het binnenlandse toerisme moet worden bevorderd. De Commissie Economische Deskundigen (CED) van de SER denkt aan die eis te voldoen, want in haar vorige maand verschenen rapport over het Nederlandse concurrentievermogen 1) durft ze het aan deze aanbeveling te doen. Een kniesoor zal wellicht zeggen dat de leden van deze commissie — allemaal hoogleraren — gemakkelijk zoiets kunnen beweren. Hun academische vakanties zijn lang genoeg om moeiteloos een regenloze vakantieweek te vinden. Ik vraag me overigens af wie van die leden in Nederland zijn vakantie zal doorbrengen. En dat is juist het probleem waarmee Nederland kampt. Nederland is namelijk een duur vakantieerland geworden. Voegen we daaraan toe het feit dat het buitenlandse toerisme een hoge inkomenselasticiteit heeft, dan is meteen verklaard waarom Nederland een slecht vakantieerland is geworden. Met het weer heeft dat dus weinig te maken.

Helaas is het toerisme niet de enige sector die het in Nederland de laatste jaren slecht doet. Uit het genoemde rapport van de CED blijkt dat het concurrentievermogen van vrijwel de gehele bedrijvigheid in Nederland bergafwaarts gaat. Nederland heeft zich internationaal niet alleen uit de markt geprijsd, maar heeft zich in de loop der jaren in die produkten gespecialiseerd waarnaar weinig vraag is. Daarnaast wijst de CED op een aantal verschijnselen die te maken hebben met een te kort schietend management van zowel bedrijfsleven als overheid.

Laten we eens een aantal factoren noemen waaruit blijkt dat Nederland slechter boert dan zijn concurrenten. De slechte positie blijkt ten eerste uit het verloop van de lopende rekening van de betalingsbalans: in 1976 nog een overschot van f. 7,6 mrd.; in 1979 een tekort van f. 4 mrd. Ten tweede moet worden gewezen op het verloop van het Nederlandse exportaandeel. Was de groei van de Nederlandse uitvoer in de eerste helft van de jaren zeventig nog groter dan die van de wereldhandel, in de tweede helft bleef de groei van de Nederlandse export achter bij die van de wereldhandel (excl.

aardgas, in de periode 1975/1979 ruim 1% per jaar) 2). Dit ongunstige beeld wordt nog duidelijker als we naar de diverse bedrijfstakken kijken. Vergelijken we voor en na de oliecrisis van 1973/1974 dan blijkt dat de exportgroei van alle bedrijfstakken terugliep van gemiddeld 12% naar 2% per jaar. Bedrijfstakken die zich redelijk konden handhaven waren voedingsmiddelen, dranken en tabaksprodukten, metaalprodukten en optische industrie. Het uitvoervolume daalde bij de textiel-, kleding-, leder- en schoenindustrie, transportmiddelen en olieraffinaderijen. Daarnaast moet worden gewezen op het negatieve verschijnsel dat van bijna alle sectoren het binnenlandse marktaandeel van 1974 kleiner is geworden.

Om de Nederlandse economie de zo nuttige oppeppers te geven, is het zinvol de oorzaken van de achteruitgang van het Nederlandse concurrentievermogen te weten. De CED komt tot de conclusie dat het met het prijs- en kostenverloop van Nederland in vergelijking met het concurrerende buitenland nogal meevalt. Het Nederlandse exportprijsspeel steeg (excl. aardgas) gedurende de jaren zeventig 5 procentpunten minder dan het concurrerende exportprijsspeel. Een andere maatstaf is het loonkostenniveau. Dat steeg in het begin van de jaren zeventig meer dan dat in het buitenland, maar in de tweede helft van de jaren zeventig minder. Al met al liepen volgens de CED de loonkosten in Nederland redelijk in de pas met die in het buitenland. Er moeten dus belangrijker oorzaken zijn waarom het Nederlandse concurrentievermogen slecht is. De belangrijkste oorzaak blijkt het exportpakket te zijn. Nederland heeft zich in die produkten gespecialiseerd waarmee thans weinig te verdienen valt (goederen met een lage inkomenselasticiteit als land-

bouwprodukten en andere voedingsmiddelen en energie-intensieve produkten). Daarnaast wijst de CED op slecht management, niet plaatsvinden van noodzakelijke investeringen als gevolg van lage winstmarges en knelpunten op de arbeidsmarkt.

Velen zullen de aanbeveling van de CED, die nogal veel aandacht trok — een loonmatiging van enkele jaren — aan lezing van het voorgaande nogal typisch vinden. Zij is dat om twee redenen niet. Ten eerste niet omdat de hoge prijselasticiteit van de uit- en invoer (te zamen ca. - 4) het zeer aantrekkelijk maakt door middel van kostenmatiging het exportaandeel te vergroten. Ten tweede niet omdat Nederland weinig ervaring heeft met het nemen van gerichte maatregelen, die overigens wel door de CED worden aanbevolen, om specifieke bedrijven en sectoren te stimuleren. De door Nederland gewenste economische orde werkt dit laatste in de hand.

Hiermee ben ik terug aan het begin van deze column. Onze huidige orde gebiedt dat de overheid niet mag voorschrijven waar de burgers hun vakantie doorbrengen, ook al is dat om economische redenen gewenst. De overheid kan tevens de ondernemers niet dwingen te produceren. Zouden degenen die vinden dat de overheid dat wel moet doen overigens bereid zijn overheidsdwang te accepteren om die consumptiegoederen aan te schaffen die het Nederlandse in plaats van het buitenlandse bedrijfsleven ondersteunen?

1) Zie ook het commentaar van T. de Bruin in *ESB* van 16 juli jl.

2) Inclusief aardgas is de achteruitgang iets minder. Macro-economen zouden eens het uitsluiten van de aardgassector moeten heroverwegen. Zouden de OPEC-landen immers hun olie net zo behandelen in de economische analyses als Nederland het aardgas, dan verandert de economische wereldsituatie radicaal.